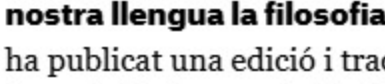

Pere Lluís Font: "És la llengua la que fa la nació"

Filòsof, teòleg i traductor, entrevistem el 57è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes

Montserrat Dameson
Foto: Carlos Baglietto
Barcelona. Diumenge, 8 de juny de 2025. 05:30
Temps de lectura: 9 minuts

Pere Lluís Font (Pujalt, Pallars Sobirà, 1934) va rebre el passat dilluns 2 de juny el **57è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes**. Filòsof i teòleg, professor universitari d'Història de la Filosofia moderna i de Filosofia de la Religió, s'ha **encarregat de portar a la nostra llengua la filosofia més destacada de l'àmbit europeu**. Ara ha publicat una edició i traducció dels ***Poemes Essencials de Sant Joan de la Creu*** amb l'Editorial Fragmenta, una obra que fa de colofó a la seva trajectòria tant laboral com personal. Ens trobem per parlar del país i de **llengua catalana**, però també per xerrar sobre què vol dir **pensar en català**, sobre la **tradició filosòfica del país**, sobre **poesia mística** i sobre el seu **recorregut espiritual**, tot i que de segur que ell preferiria que li'n diguéssim recorregut religiós.

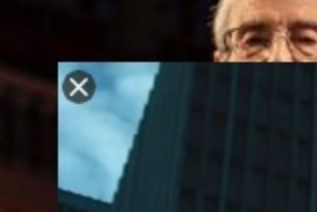
Com ha rebut el premi?

Amb sorpresa, la veritat. No m'ho esperava. Quan m'ho van comunicar, quinze dies abans de fer-se pública la notícia, em vaig quedar sense capacitat de reacció, perquè és una cosa que no hauria somiat mai. Ara me n'he anat fent a la idea: mira, m'ha tocat a mi. Li hauria pogut tocar a un altre, però, perquè afortunadament hi ha gent que treballa molt pel país. I aquest tipus de premis ja se sap que sempre tenen alguna cosa d'aleatori, que va com va.

Et pot agradar

En Ibercaja, nos mueveja tú.
Ibercaja | Enllaços Patrocinats

Felip VI pateix la malaltia que li ha impedit un desenvolupament normal des de la...
El Nacional.cat

Pepe Navarro explica per fi qui és el veritable pare del fill d'Ivonne Reyes
El Nacional.cat

Entrevistem Pere Lluís Font, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2025 / Foto: Carlos Baglietto

“ **Quan em van comunicar que era el 57è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, em vaig quedar sense capacitat de reacció, perquè és una cosa que no hauria somiat mai**

Vostè és el primer premi d'honor en el camp de la filosofia. M'han encolomat aquesta etiqueta de filòsof. I no és que em desagradi, perquè professionalment he dedicat la vida a explicar filosofia i història de la filosofia. Passa que no m'agrada donar-li a aquesta paraula la solemnitat que se li dona de vegades, perquè filosofia, en realitat, vol dir ser amic de la saviesa. En aquest sentit, sí que em considero filòsof, però n'hi ha molts d'altres que s'hi podrien considerar. Bàsicament, fins ara no s'havia donat el premi a ningú qualificant-lo de filòsof. Potser perquè la filosofia, a Catalunya i en llengua catalana, és molt prima i molt discontinua.

Fa poques setmanes va sortir publicada una traducció i edició seva dels *Poemes Essencials de Sant Joan de la Creu*. Per què llegir filosofia en català, si moltes vegades entenem la llengua original en què les obres en qüestió van ser escrites?

Nosaltres devem ser dels pocs països del planeta en què els grans filòsofs no han estat llegits, tradicionalment, ni en la seva llengua ni en la nostra, sinó en una tercera. El normal és poder llegir-los en la nostra mateixa llengua i, d'alguna manera, anostrear-los: fer-los nostres, incorporar-los al nostre univers lingüístic i fer-los parlar, en certa manera, en la nostra llengua. Perquè la llengua condiciona molt el pensament, per tant, segons quina sigui la procedència lingüística de les obres de filosofia, la filosofia serà d'una manera o d'una altra.

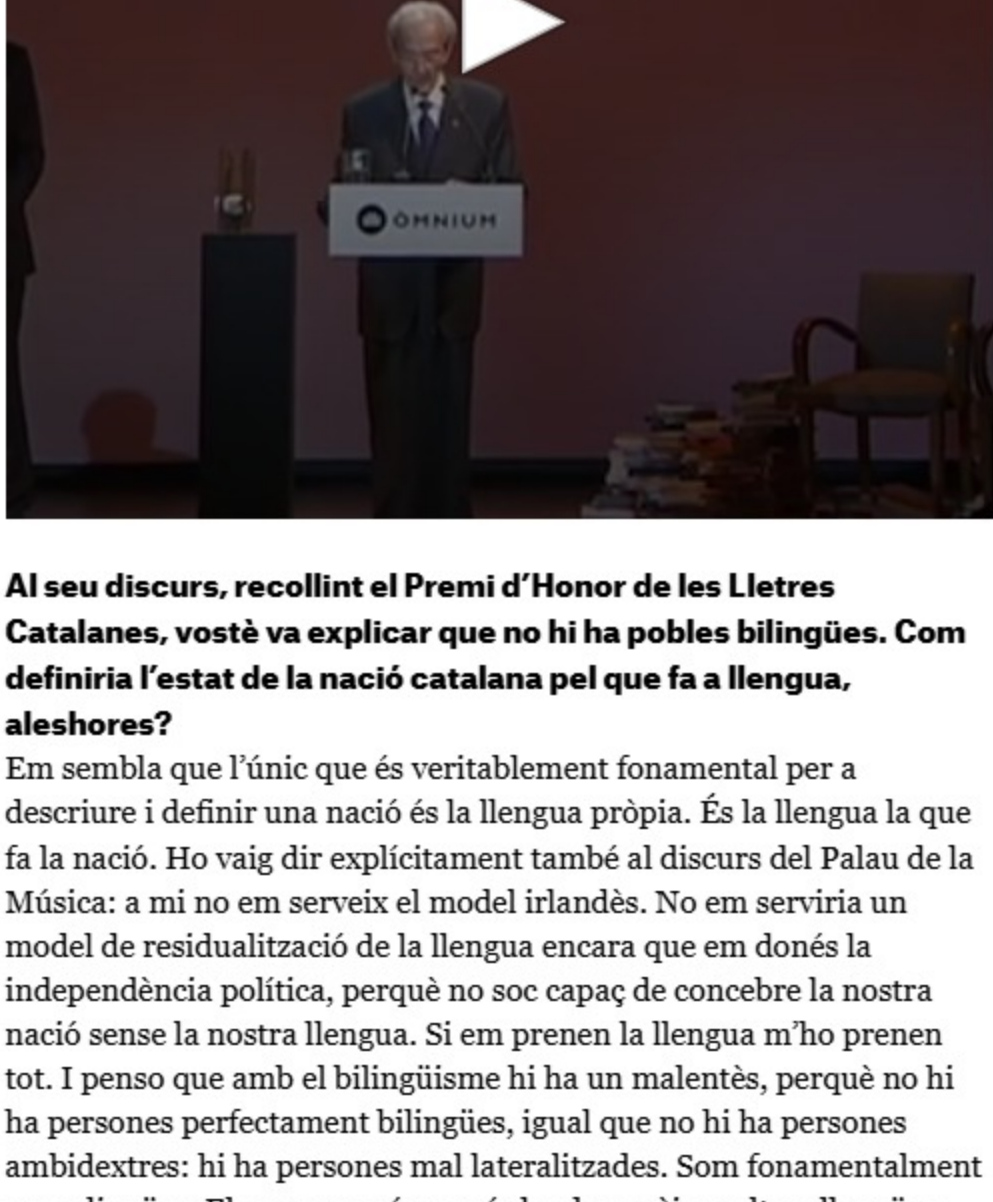
Què ho fa que Catalunya tingui una tradició filosòfica més aviat pobre?

Suposo que és conseqüència de la dependència política, en part. De la dependència política i, com a conseqüència, de la competència precària que tenen molts filòsofs en la mateixa llengua, perquè els filòsofs catalans són majoritàriament catalanoparlants, però castellanoescriptors. En bona part per comoditat, perquè són més competents en la llengua castellana que en la catalana.

“ **No em serviria un model de residualització de la llengua encara que em donés la independència política, perquè no soc capaç de concebre la nostra nació sense la nostra llengua. Si em prenen la llengua m'ho prenen tot**

De fet, vostè s'ha fet viral diverses vegades aquesta setmana per fer declaracions sobre llengua, precisament. Som col·lectivament en un punt de no retorn?

espero que no estiguem en un punt de no retorn, però la veritat és que m'inquieta perquè tinc por que no hàgim fet tard, perquè aquest és un corrent que costaria molt de remuntar. tinc una vida llarga i, quan era jove, a la Catalunya del principat, més de la meitat dels habitants eren catalanoparlants habitualment. Ara es parla de no més del 30%. És una davallada impressionant. En aquest aspecte caldrà buscar tota mena de complicitats, també i sobretot pel que fa a la qualitat i formació dels professors del país. Ara em sembla que passa que es fan mestres els qui no s'atreixeixen a fer una cosa suposadament més difícil, i a ser mestres s'hi haurien de dedicar els millors. No em canso de dir-ho: tot professor, al mateix temps, hauria de ser també professor de llengua. Si no teòric, com a exemple per als seus alumnes. Això podria ajudar a fer un tomb.

Al seu discurs, recollint el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, vostè va explicar que no hi ha pobles bilingües. Com definiria l'estat de la nació catalana pel que fa a llengua, aleshores?

Em sembla que l'únic que és veritablement fonamental per a descriure i definir una nació és la llengua pròpia. És la llengua la que fa la nació. Ho vaig dir explícitament també al discurs del Palau de la Música: a mi no em serveix el model irlandès. No em serviria un model de residualització de la llengua encara que em donés la independència política, perquè no soc capaç de concebre la nostra nació sense la nostra llengua. Si em prenen la llengua m'ho prenen tot. I penso que amb el bilingüisme hi ha un malentès, perquè no hi ha persones perfectament bilingües, igual que no hi ha persones ambidextres: hi ha persones mal lateralitzades. Som fonamentalment monolingües. El que passa és que és bo de conèixer altres llengües, perquè hem d'aspirar a ser poliglotes. A part dels avantatges utilitaris que pot tenir conèixer altres llengües, qui no coneix altres llengües no coneix ni la seva. Cal buscar complicitats per revertir l'estat actual de la llengua.

Per què és important pensar en català?

Perquè la llengua no serveix només per a expressar el pensament, sinó que el fa possible i el condiona. Uns pensadors alemanys de finals del segle XVII van fer un descobriment sensacional: pensem en paraules. I si pensem en paraules, vol dir que les paraules de diverses llengües no retallen el món totes igual. Vol dir que el pensament en les diverses llengües no és mai totalment coincident. El pensament està molt condicionat per la llengua.

“ **La llengua no serveix només per a expressar el pensament, sinó que el fa possible i el condiona**

És des d'aquesta idea que tradueix?

Hem parlat dels poemes de Sant Joan de la Creu, per exemple. Amb aquests poemes va passar que fa més de trenta anys va sortir una traducció feta amb un criteri literari molt desafortunat, perquè volia respectar la lletra, però no respectava la música de la poesia. I em sembla que amb els grans poemes místics de Sant Joan de la Creu, si no es respecta la música, es perd la meitat del poema. I jo vaig procurar fer una traducció respectant la música, tot i que hi havia algunes estrofes que se'm resistien. Aquesta edició i traducció ha dormit al calaix durant més de trenta anys, però vaig fer un altre tomb de rosca i ho vaig ensenyar a l'editor, a l'Ignasi Moreta. Amb la traducció passa que descobreixes en la llengua original coses que no hi haves vist malgrat que et coneguessis de memòria el text. Josep Carner deia que “traduir és la millor manera de llegir”, i a mi em sembla que és veritat. I, d'altra banda, incorporar una obra que tothom creu que és de valor universal al propi univers lingüístic em sembla que és enriquir-lo i, per tant, em sembla que val la pena. També és una mena d'acte polític, de reivindicació d'importància de la pròpia llengua.

Diria que la traducció dels *Poemes essencials* en català no ha estat fàcil. Què vol dir, quan escriu que “la rima és tirànica”?

Que no pots fer de més i de menys. O acceptes la rima o ets rigorós, o no l'acceptes i aleshores fas una sapasterria. La rima no admet graus: o sí o no. Jo vaig intentar respectar fins i tot la forma de l'estrofa de Sant Joan de la Creu, perquè em va semblar que era l'única manera de trobar expressions catalanes equivalents i convenients.

Escriu que “Sant Joan fou un excel·lent poeta místic, però no un excel·lent poeta religiós”. Què fa la diferència?

Hi ha tres poemes de Sant Joan de la Creu que se solen considerar poemes místics perquè volen suggerir una experiència molt profunda. Són literàriament extraordinaris, són de la nostra poesia lírica en qualsevol llengua i de qualsevol temps. En canvi, hi ha altres poesies que no trindueixen aquesta experiència íntima, sinó que parlen de religió. O fins i tot parlen de mística, però no són poemes místics. Aquestes poesies són d'una qualitat mitjana, no són millors, però exemple, que els de Santa Teresa de Jesús, que fou una grandíssima escriptora, però prosista, no poeta. A Sant Joan li passa que la seva poesia mística és extraordinària, i la religiosa és normalta. Per tant, em sembla que val la pena mantenir aquesta distinció.

En prefereix una lectura mística o laica? Amb comentaris o exempta de comentaris?

Amb els comentaris en prosa dels poemes místics passa que és com si l'autor es desdoblés. Sant Joan parla dels poemes com si els poemes fossin un text sagrat i un text d'algú altre, com si fos un comentari de la Bíblia, diguem-ne. Quan l'autor va escriure els poemes no pensava en tot allò que després en diria als seus comentaris en prosa. Són comentaris pietosos fets perquè, sense que escandalitzessin ningú, que en la lectura laica són eròtics, mantinguessin els poemes místics, que en la lectura laica són eròtics, mantinguessin els poemes místics. Als poemes místics no hi surten ni Déu, ni Crist, per això es poden llegir com a poemes eròtics. El que fa a la meua preferència, jo penso que els poemes són una cosa i els comentaris en són una altra. La lectura mística és la de l'autor, que no vol fer senzillament un poema eròtic. I una lectura exempta de comentaris és possible, per això vaig pensar que el que havia de fer era oferir-li al lector la possibilitat d'escollir.

Entrevistem Pere Lluís Font, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2025 / Foto: Carlos Baglietto

“ **Vaig anar al seminari perquè, quan jo era jove, era una de les poquíssimes maneres de culturitzar-se per als fills de casa pobre**

Vostè va anar al seminari, però finalment no va esdevenir capellà. Traduir Sant Joan de la Creu l'ha reconnectat amb aquells anys?

No és que m'hi hagi reconnectat: és que Sant Joan de la Creu m'ha acompanyat tota la vida com un dels meus millors amics. Vaig anar al seminari perquè, quan jo era jove, era una de les poquíssimes maneres de culturitzar-se per als fills de casa pobre, que era el meu cas. Al seminari de la Seu d'Urgell va venir un capellà, un director espiritual amb idees renovadores, i ens va despertar aquestes idees renovadores que allà van trobar molta oposició. Quan vaig veure que al seminari certes idees no eren ben rebudes, vaig plegar. Vaig pensar que hi havia moltes maneres de base de ser cristià, i que no calia ser capellà per a ser cristià. Vaig anar a França, i allà hi vaig veure la possibilitat d'estudiar filosofia al país de Descartes. Després, com que m'havia quedat el cuquet de la teologia, em vaig llicenciar a l'Institut Catòlic de Tolosa. Jo era l'únic laic que hi havia.

Com veu l'Església, avui? Se'n sent part?

Socialment, l'Església ha fet una reculada a tots els països occidentals. Això és obvi. El que a mi em sembla és que els cristians que han viscut la seva fe d'una manera molt personalitzada sempre han estat una minoria. També a l'edat mitjana, per exemple, eren una minoria. El que passa és que a l'edat mitjana el vent els bufava a favor, perquè es donava per descomptat que s'havia de ser cristià. Ara sembla que els vents els bufen en contra, però els cristians realment personalitzats sempre han estat una minoria. Però, vaja, jo no soc especialment pessimista. De fet, penso que el cristianisme és la cosa més important que culturalment s'ha produït al planeta i que, per tant, té futur. El que no sabem és com serà aquest futur.

Llegir i llegir filosofia per a pensar millor, però també per a pregar millor?

Doncs no ho sé. La filosofia, de fet, no serveix per a res, però ofereix una qualitat de vida intel·lectual que no tindriem si no existís la filosofia, perquè ajuda a pensar i a reflexionar sobre tot allò que no té una resposta pròpiament científica i, per tant, que no es pot demanar a la ciència que resolgui. Però que la ciència no sigui competent per a resoldre'ls no vol dir que no siguin problemes reals i, en conseqüència, problemes que necessiten ser pensats. Aquesta qualitat intel·lectual pot tenir a veure amb l'espiritualitat? No ho sé. A mi em sembla que l'espiritualitat, sense religió, és una truita sense ous. Si s'entén per espiritualitat el fet de ser reflexiu, de ser capaç de no deixar-se endur pels vents que bufen a la pantallera, de tenir una vida interior real, aleshores sí. El que passa és que jo associo molt l'espiritualitat a una forma de religió, tot i que ara la religió és un concepte carregat de notes negatives, entre altres raons perquè a l'Església catòlica, darrerament, s'han esbombat molts aspectes escandalosos sobre pederàstia, per exemple. Són coses que fan patir molt i que sembla mentida que puguin existir. L'Església té una història que no és gaire brillant, i potser no ha estat mai millor que ara, perquè no només té consciència d'aquest tipus de problemes, sinó que sembla que els responsables s'ho prenen seriosament.

“ **La filosofia, de fet, no serveix per a res, però ofereix una qualitat de vida intel·lectual que no tindriem si no existís la filosofia, perquè ajuda a pensar i a reflexionar sobre tot allò que no té una resposta pròpiament científica i, per tant, que no es pot demanar a la ciència que resolgui**

Què ho fa que espiritualitat sense religió sigui una truita sense ous?

No dic que no sigui possible. Si entenem espiritualitat com a vida interior pròpia, entesos. El que passa és que a mi em costa de prendre'm seriosament l'espiritualitat si no va amb una certa relació amb la religió. I segurament és una relació més real de la que es pensa la gent que se sent allunyada de la religió. Per a mi la religió vol dir que hi ha alguna cosa de sagrat, que hi ha alguna cosa que val la pena absolutament. I d'això, tradicionalment, se'n diu Déu.

Vostè prega?

Sí. La pregària és un universal religiós: no hi ha religió sense pregària. El que passa és que pregar no vol dir pidolar favors a Déu, sinó que vol dir restar oberts a la seva gràcia. Pregar vol dir confiar en Déu, saber o pensar que estem en bones mans.